

Стеван Јешевић

ПРИЧЕ
СА
ТАРЕ

Отворена књига

Београд, 2021.

Copyright © за ово издање Отворена књига

Стеван Јешевић

ПРИЧЕ
СА
ТАРЕ

МИЛЕ ТРУН

– Где си, Миле, како је?

– Труњаво!

Звали су га Миле Трун. На целој планини Тари, од Јагоштице до Шаника у Солотуши, сви су га познавали, стајаћи и дошљаци. Ведро су га поздрављали када би га угледали у пратњи стамених волова са којима би се упутио у дубоку шуму да извлачи посечена стабла са стрмих и западних страна, до којих механизација није могла допрети. Миле је још старином био рабација и појавом се није разликовао од других горштака нити је на себи имао неке особене знаке.

Миле је био повисок, кракат, снажних мишица, орловског носа, кошчатог издуженог лица, густих веђа и топлог погледа. Из искрзаних рукава давно избледеле и олајисане кожне јакне израстале би широке чворновате шаке, попут корења столетног бора над земљом. Мали и домали прсти на обе шаке су остали укочени и савијени од напорног и снажног потезања ланца, којим је, попут узди, воловима управљао. Ово је користио као предност и згодан ослонац при мотању дувана.

Јесте био кривоног, клецавог корака и на равном друму је деловао смешно и пијано, али није се другачије могло кретати по стрминама камењара и клизавим шумским стазама. Посматрајући га у ходању по висовима и шумским јаругама, у трену би се онај подсмех његовом ходу променио у дивљење и поредио би се са дивокозама. Без разлике, лети и зими, по киши, снегу или врелом

сунчаном дану, Миле би вазда био одевен у широке, грубе чохане чакшире стегнуте и припијене испод колена, увучених ногавица у сиве дебеле вунене чарапе и у тешке кожне цокуле шниране на мртви чвор. Од кошуље му се могла видети само измашћена и крзава крагна која је извиривала испод вуненог џемпера плетеног од три врсте вуне и у три различите нијансе сиве, од оне вуне што је преостала од клупка. Временом су мољци џемпер нагризали, парале га истурене гране смрче или жбунови трњина, али су га веште руке закрпиле, па је Миле у здрављу носио овај џемпер на себи пуних тридесет година.

Своју одећу и обућу, Миле није обнављао све док се на њему није у целости распала, а то је знало годинама потрајати. Једино је са посебним задовољством, готово ритуално, сваког Илиндана на сточном вашару у Бајиној Башти куповао нову шајкачу, после дугог пребирања, пробања, меркања и ценкања. Простим годинама куповао је маслинастозелене, а преступним тебет, скоро црне, шајкаче.

– Зар већ прође година, Миле?! Шта би са лањском шајкачом?

– Отруњавела сва, ено је у штали.

Кад је Миле умро, под рогом у штали његови су нашли уредно сложене педесет четири шајкаче, очишћене, испресоване и умотане у насловну страну „Политике” датиране оног Илиндана када је шајкача одложена уступивши место, на кудравој Милетовој глави, новој.

Када би га у пролазу запитали: *Миле, како је?* без подизања погледа ка постављачу питања, увек је одговарао кратко и јасно: *Труњаво!* Ово би најприближније одговарало речи променљиво. За живота Миле ниједној ствари, ниједном Божјем створу, ниједном осећају, ни поступку није признавао чистоту и безгрешност. Све би, по њему, било макар мало посуто нечасном твари, про-

зирном копреном, затруњено. Чистоту ведрога неба би неки паперјасти облачак при крају вида нарушио, макар прелет птице или развејани дим из оцаклије. Тугу, сету, учмалост би трунка шале знала тргнути, осмех зебња осенчити, бистри поток риба репом замутити. За Милета све на овоме свету има свој трун што га гребуцка, шкакља, жуља, боде, сврби и прља. По овом, само њему својственом одговору, Миле је стекао надимак Трун, које је временом постало његово презиме. Истине ради ни име Миле му није било право, рођено и крштено, него опет надимак који се прилепи уз њега и прерасте у име свима знано.

Од остарелог калуђера из манастира Рача могло се сазнати да је Миле Трун уписан у црквеним књигама као Обрад Јездић, православне вере пореклом из Мале Реке, рођен и уписан у књиге крштених под датумом 09.04.1942. године. Био је то један човек са два имена, два презимена, два села и два рођендана, јер и ово уписано у црквене књиге није било право. Миле се родио два дана по Светом архангелу Михаилу, 23.11.1941. године. Затрунио му се и дан рођења. У планини је владао обичај да од времена касне јесени до раног пролећа, све док се по планини таложу снегови, окувају мразеви са невидним маглама и ватре се у огњиштима не гасе ни ноћу, живо чељаде не напушта ни кућу, а камоли планину. Тек кад прва југовина снег свуче, домаћин силази до манастира и игуману потанко приповеда о свим важнијим догађајима који су се у засеоку догодили још од лањске јесени. Игуман прво са пуном пажњом саслуша домаћина, потом све ово запише у црквене књиге, а затим служи опело за оне који напустише овај свет и чита молитву за здравље новорођених. Треба нагласити да је ово била и прва ратна зима и да се више читало за мртве

него за живе. На основу датума уписа у црквене књиге, зна се поуздано да је домаћин куће Јездића, ђед Обрад, пријавио игуману рођење унука коме су дали, по обичају, ђедово име. Овај датум остаде уписан и у сва наредна документа и исправе које су Милету издаване од државних органа. Онај прави датум рођења, 23.11.1941. године упамтила је само Милетова мајка Винка и увек га тог дана даривала теглом слатког од шумских јагода, све док Миле није стасао за армију. У овим се крајевима и тако рођендани не прослављају нити га ко спомиње, јер је највећи кућевни празник слава, у Милетовој фамилији Свети Јован Крститељ и тада се сви окупе и зарадују.

- Миле, прихвати се печења.
- Хвала теби, пријатељу, руке су ми труњаве.
- Нека, море, али су поштене.
- Јесу, али те нису ничим задужиле.

Када на дну чаше, после испијеног вина, оста-ну ситне грумуљице, каже се да је вино труњаво. Исто се дешава и код последњих залиха ракије из храстовог бурета, кад се повуче и ситно иверје и остаци комине. Труњаво. Пиће није сасвим бистро, труње га мути и даје му опорост. За Милета је и живот труњав јер не бива у њему све светло и лепо за дуга времена. Нешто га отру-ни, неки јад и мука. Осетио је Миле небројано пута у свом животу ово трње и свикао је на то.

- Како здравље, Миле?
- Труњаво!

И на питања о здрављу Миле је кратко одговарао без жеље да разговор продужи. Нарочито су му уносила немир питања о здрављу, фамилији или о времену. Чвр-сто је веровао да му онај ко му таква питања поставља не жели искрен одговор, а често га и пречује и не дочека. Уместо да у сретању људи назову добар дан, срећан рад

или Бога призову и свима мило, они стану запиткивати о нечему што их не занима и никакву корист им не доноси. Зато је на оваква питања Миле одговарао кратко – труњаво, чисто да језик о зубе почеше. Једино када би га непознат човек у пролазу поздравио питањем о здрављу, а Милету се допала дубина или боја гласа или би му пажњу закупио непознати дијалект, Миле би застао, подигао свој топли поглед ка саговорнику и шаљиво одговорио:

– Има томе пола века, те сам се са здрављем посвадио и од тад не причамо.

Ово за године непричања би мењао, смањивао или повећавао у зависности од саговорника. Ако би питање стигло од старијег мушкарца, који би на прилику могао вртник да му буде, Миле би померао године свађе са здрављем на седамдесет, чисто да замисли и забрине запитаника јер иако је од ветрова, киша и снегова имао борама избраздано лице, Миле је још имао снаге да и десет метара дрва у једном дану исцепа и сложи у шумски крст. Ако ли би га запитала нека жена и још ако је од греде, Миле би границу свађе са здрављем спуштао на минимум од пет година, да жени стави до знања да је мало попустио са здрављем, али да у њему има још ватре. Трунка макар, али од луча.

Мада, било је истине о тој здравственој свађи која се догоди крајем четрдесетих година прошлог века, када је Миле тек пошао у основну школу у селу Јасиковица. Зима је била, што би се овде рекло, грдна. Није снег толико нападао да се није могло никуд крочити, али су се тешке студени одомаћиле и стегле планину да је дрво пуцало и саме леденице су се са крова спајале са тлом. Нос да човек не промили из куће. Миле, као најмлађи у кући, имао се о ватри старати и једне вечери изађе из куће до штале, уз чији су спољни зид била наслагана исцепана

дрва за огрев. Чинио је то Миле по неколико пута на дан јер мали је био, а тако му је и нарамак био мањи од братовљевог, па је чешће у набавку морао излазити. Превари се те вечери Миле и у жељи да што пре свој задатак обави и што мање изгуби од приче старог кума Милојка, који је умео лепо приповедати, истрча Миле само у гуњу напоље, без шубаре и вунене кабанице. Мраз га спази чим је крочио на басамак, притајено му се увуче најпре под кошуљу, па у кости, тако да га Миле није ни осетио, само се брзо стресао од хладноће и снега које је на себи унео назад у кућу.

У току ноћи мраз се у малом Милету раскравио, разбашкарио и у врућицу претворио. Из врућице болест пређе у грозницу, па у зору, окупан знојем, сав црвен у лицу и крвавог воденог погледа, Миле изгуби свест. Укућани се узмуваше око њега, па га час скидају и трљају комовом ракијом, час га затрпавају поњавима и гуњевима да му се само очи виде. Облепише га хладним облогама, на табане ставише потопљеног у сирће пројиног брашна да врућину извлачи, наливаше га горким чајем од траве иве и угрејаним млеком са истопљеним коцкама шећера на врелим машицама. Сва посвећена и тајновита у свом делању, баба Милка му је босиљком бајала над главом, кадила га, гасила угљевље у чинији са водом и напоследку стала предано упућивати молитве Богу и Светом Јовану. Ништа од свега што су укућани знали и умели да учине, Милету није помогло. Истина, на моменте у току дана он је долазио свести и врућица би се стишавала, чак се и осмехивао, некако извињавајући се свима што око њега дангубе, али то је кратко трајало, само да зарадује и завару мајку и опет би немоћно клонуо.

Чувши да му је ђак првак тешки назеб ухватио, учитељ се појави у њиховом дому наредне вечери и угледав-